

מלכים א' פרק ג'

חלק 1 - נישואי שלמה (פס' 1-4):

1. איזה סוג של נישואים היו נישואי שלמה עם בת פרעה? כיצד הם עזרו ותרמו לשלמה ועל מה הם מעידים?
תשובה:
שלמה שאף להפוך את הממלכה למרכז בינלאומי. לשם כך הוא מתחתן עם בת פרעה – **בנישואים דיפלומטיים**. הנישואים הדיפלומטיים עזרו לשלמה במספר דרכים:
 - א. חיזוק קשרי המדינות באזור.
 - ב. שמירה על שלום עם ממלכת מצריים.
 - ג. נישואים אלה עזרו לשלמה גם מבחינה מדינית-פוליטית, וכך שטחים שנכבשו ע"י מצריים הוחזרו לשלמה – לדוגמה: העיר גזר (פרק ט', פסוקים 16-17) ניתנת לשלמה כמתנת נישואים.

בנוסף לכך, נישואים אלה מעידים על כך ש:

- א. מעמדו של שלמה ושל ישראל היה גבוה באותם הימים – משום שהמצרים נמנעו מלחתן את בנותיהם לשליטים זרים כי הדבר נחשב לפחיתות בכבודם.
- ב. כריתת שלום בין ממלכת שלמה לממלכת מצריים. מהוויתורים של פרעה לטובת שלמה ניתן להבין שממלכתו של שלמה הייתה בעלת יתרון פוליטי וצבאי על פני מצריים.

2. כיצד באה לידי ביטוי הגירסה הדוֹיטרונומיסטית בפס' 2-3?

תשובה:

- בראשית שלטונו הלך שלמה בחוקת דוד אביו.
בפסוק 3 ("רק בבמות הוא מזבח ומקטיר") מוצגת הסתייגות של עורך ספר מלכים משלמה ומבני ישראל שעבדו בבמות. עורך ספר מלכים תומך בגירסה הדוֹיטרונומיסטית (ברוח ספר דברים) שהרעיון המרכזי הוא **חוק ריכוז הפולחן** – כלומר, הפולחן יעשה רק במקום אחד, בירושלים.
למרות הביקורת הדוֹיטרונומיסטית על שלמה בפסוק 2 יש נימה סלחנית כלפיו – נאמר שעדיין בית המקדש עוד לא נבנה ("כי לא נבנה בית לשם ה' עד הימים ההם").

חלק 2 - חלום שלמה בגבעון (פס' 5-15):

1. על אילו חסדים מודה שלמה לה' לפני הצגת בקשתו?

תשובה:

- לפני הצגת בקשתו מודה שלמה לה' על **החסדים שעשה לו ולאביו** (פס' 6):
 - א. שלמה מודה על כך שה' בחר בשושלת דוד.
 - ב. שלמה מודה לה' על כך שדאג להמשכיות שושלת בית דוד.

2. מהי בקשת שלמה ומהם ההבטחות של ה' לשלמה בעקבותיה?

תשובה:

בפסוקים 8-9 מתחילה בקשת שלמה מה'. העם הנבחר של ה' הוא רב וכבד, ולכן מבקש שלמה תכונות מיוחדות כדי להנהיג עם מורכב כזה:

- א. "**לב שומע לשפוט את עמך**" – כלומר, יכולת לקבל שיפוט צודק לעם.
- ב. "**להבין בין טוב ורע**" – דבר שיעזור לו בעריכת משפט צדק.

שלמה לא ביקש טובות הונאה לעצמו (אריכות ימים, עושר, נקמה באוייבים). בגלל שהוא התגלה כצנוע וקשוב לעמו מבטיח ה' לשלמה 4 הבטחות (פס' 12-14):

- א. לב חכם ונבון
- ב. עושר
- ג. כבוד רב – "אשר לא היה כמוך איש במלכים"
- ד. אריכות ימים

3. כיצד שונה הבטחתו הרביעית של ה' לשלמה משאר ההבטחות?

תשובה:

ההבטחה הרביעית שונה משאר ההבטחות מכיוון שהיא ההבטחה היחידה שמוטתה (מבוססת על תנאי): רק אם שלמה ילך בדרך ה' וישמור על מצוותיו (כמו דוד אביו) הוא יזכה באריכות ימים.

4. לפי פס' 11 – מהי ההשקפה המקראית על המלך האידיאלי ותכונותיו?

תשובה:

בפסוק 11 ניתנת ההשקפה המקראית על המלך האידיאלי ותכונותיו: המלך האידיאלי הוא זה שלא רוצה את כוח השלטון או טובות הנאה אישיות, לא רוצה עושר חומרי ולא שומר בליבו רגשי נקמה באויביו – אלא דאגתו נתונה בראש ובראשונה לעמו, והוא מגייס את חוכמתו כדי לשמוע, להבין ולשפוט את עמו בדרכי צדק.

חלק 3 - משפט שלמה (פס' 16-28):

1. מהו השורש המנחה שמקשר בין סיפור החלום לסיפור המשפט ומה הרעיון המובע באמצעותו?

תשובה:

סיפור משפט שלמה מראה את התגשמות חלומו של שלמה ומוכיח שהוא אכן התברך בחוכמה רבה כפי שהובטח לו. בין 2 הסיפורים מקשר השורש ע.מ.ד לפנין (פס' 15, 16). הרעיון המובע באמצעותו הוא שמקור החוכמה של שלמה הוא ה', שלפניו הוא עומד (פס' 15), ובכוח החוכמה האלוהית שבו הוא שופט את הנשים העומדות לפניו (פס' 16). אמנם אין התערבות של אלהים במשפט, ושלמה לא שואל באלהים כיצד לשפוט, מודגש שהיכולת לשפוט נכון היא בגלל החוכמה האלוהית שהעניק לו ה'.

2. מהן טענות שתי הנשים במשפט?

תשובה:

טענות הנשים במשפט:

<u>הנתבעת ("האישה האחרת")</u>	<u>התובעת ("האישה האחת")</u>
הנתבעת יודעת שהיא דוברת אמת. זו הסיבה שדבריה קצרים מפני שהיא לא מרגישה שהיא צריכה להרחיב בדיבור ולתאר את כל השתלשלות העניינים, בניגוד לתובעת. בפס' 22 אומרת האישה "לא כי בני החי ובנך המת". היא מדברת רק על הדבר הכואב לה ביותר שעליו היא נאבקה – היא מרוכזת כל כולה בבנה החי, ולכן מזכירה אותו ראשון.	האישה התובעת מאריכה ומפרטת בדבריה על גניבת הילד ממנה ע"י האישה השנייה. בפס' 17-21 היא מתארת את הרקע ואת השתלשלות העניינים, אך בדבריה ישנן סתירות פנימיות: (א) היא אומרת שהיא ישנה ושהתינוק מת במהלך שנתה, אך גם מספרת את סיבת מותו של התינוק (פס' 17). (ב) התובעת מתעסקת בתינוק המת שהיא צריכה להיפטר ממנו ולשייכו לאישה השנייה (פס' 22). (ג) לאישה התובעת יש פליטת פה בסיפורה – מכיוון שהיא משקרת היא מתרגשת. בנוסף לכך, היא גם מגמגמת בדבריה (פס' 21).

לסיכום, ניתן לראות את הניגודים בפסוקים 21-22 שבהם כל אישה טוענת שבנה הוא התינוק החי. התובעת, שתינוקה מת מרוכזת בו ולכן מזכירה אותו ראשון בדבריה, והנתבעת, שתינוקה חי, מרוכזת בו ומדברת עליו ראשון. כל אישה מרוכזת בתינוק שלה.

3. אילו סיבות הקשו על שלמה להכריע במשפט?

תשובה:

הסיפור מציב בפני שלמה בעיות וקשיים:

- א. אין עדים נוספים למקרה מלבד שתי הנשים, שלמה לא יכול להוכיח בעזרת גורם חיצוני (פס' 18).
- ב. הנשים הן זונות – ולכן סביר להניח שהאבות אינם ידועים.
- ג. שתי הנשים ילדו בהפרש של 3 ימים, גילם של התינוקות כמעט זהה – ולכן לא ניתן להכריע על פי קריטריון הגיל (פס' 18).
- ד. טענות הנשים שקולות – זוהי עדות מול עדות, כל אחת טוענת שהשנייה משקרת ושלמה לא יודע מי מהן דוברת אמת.

4. מהו גזר הדין?

תשובה:

שלמה מחליט להשתמש במבחן אנושי פסיכולוגי כדי להכריע במשפט – מה שמעיד על רגישותו והבנתו בנפש האדם – כך הוא יכול לדעת בוודאות מי האם האמיתית ומיהי המתחזה.
שלמה מבקש שיחתכו את התינוק לשני חלקים, חלק אחד יינתן לאישה התובעת והשני לנתבעת. באמצעות מבחן זה רצה שלמה לבדוק את הרגשות האימהיים של הנשים כלפי הילד, שהרי האם האמיתית תתנגד להחלטת שלמה. ואכן, האם האמיתית הסכימה לוותר על תינוקה- בלבד שלא ימות (פס' 26).

5. בפס' 26,27 חוזר הביטוי "תנו לה את היילוד החי". מי אומר משפט זה בכל פעם ולמי הכוונה במילה "לה" בכל פעם?

תשובה:

בפס' 26 הדוברת היא האישה שבנה חי ובגלל רחמיה על התינוק היא מבקשת לתת "לה", לאישה שבנה מת את הילד החי.
בפס' 27 הדובר הוא שלמה ובביטוי "תנו לה" הוא מצביע על האם שבנה חי.

6. מה מתאר פס' 28, מה השורש המנחה בו ומהי חשיבותו?

תשובה:

פסוק 28 מתאר את תגובת העם: "וישמעו כל ישראל את המשפט אשר שפט המלך, ויראו מפני המלך, כי ראו חכמת אלהים בקרבו לעשות משפט".

השורש המנחה בפס' 28 הוא השורש ש.פ.ט.

חשיבותו של הפסוק – הוא מסכם את שני הסיפורים:

- הוא מתקשר לסיפור החלום בו שלמה ביקש מה' לב חכם כדי לשפוט את העם, שבמהלכו הופיע השורש פעמיים (פס' 11, פס' 9), וכן עכשיו בפס' 28.
- הוא מתקשר לסיפור המשפט כי בסיפור זה חוכמת שלמה באה לידי ביטוי באופן מעשי, וכשהעם רואה את אופן ניהול המשפט הוא מכיר בחוכמתו המופלגת של שלמה.